

1.

Visi uzskatīja viņu par mirušu. 1988. gadā, kad iznāca mana grāmata par viņa filmām, par Hektoru Mannu gandrīz sešdesmit gadu nekas nebija dzirdēts. Ja neskaita saujiņu kino vēsturnieku un vecā kino mīļu, tikai retais zināja, ka viņš kādreiz bijis. «Divtik vai necik», pēdējā no viņa divpadsmit divdesmit minūšu komēdijām, kuru viņš uzņēma mēmā kino ēras norietā, iznāca uz ekrāniem 1928. gada 23. novembrī. Pēc diviem mēnešiem, ne no viena neatvadījies, neatstājis vēstuli, nevienu par saviem plāniem neinformējis, viņš izgāja pa sava īrētā nama durvīm Nortorindždraivā un nekad vairs netika manīts. Viņa zilais «*DeSoto*» stāvēja garāžā; īres līgums bija noslēgts trīs mēnešus uz priekšu; īres maksa samaksāta pilnā apmērā. Virtuvē bija ēdieni, bāriņā – dzērieni, un no atvilktnēm guļamistabā nebija paņemts neviens vienīgs Hektora apģērba gabals. Kā vēstīja «*Los Angeles Herald Express*» 1929. gada 18. janvārī, «izskatījās, ka viņš izgājis pastaigā un kuru katru mirkli varētu būt atpakaļ.» Taču viņš neatgriezās, un kopš tā brīža bija tā, it kā Hektors Manns būtu pagaisis no zemes virsas.

Vairākus gadus pēc viņa pazušanas klida dažādi stāsti un baumas par to, kas viņu esot piemeklējis, taču neviens no šiem pieņēmumiem

tā arī neapstiprinājās. Visticamākie – ka viņš izdarījis pašnāvību vai kļuvis par krāpšanas upuri – nebija ne pierādāmi, ne apgāžami, jo liķis nekad netika atrasts. Citi nostāsti par Hektora likteni liecināja par bagātāku iztēli, tie bija cerīgāki, daudz labāk piestāvēja šāda atgadījuma romantiskajiem zemtekstiem. Vienā no tiem viņš atgriezās savā dzimtajā Argentīnā un kļuva par maza, provinciāla cirka īpašnieku. Citā viņš iestājās komunistiskajā partijā un strādāja ar segvārdu starp lopkopjiem Jutikā, Ņujorkas štatā. Kādā citā viņš ir saulesbrālis klaidonis, braukā preču vilcienos. Ja Hektors būtu bijis lielāka zvaigzne, tad, bez šaubām, šie stāsti nebeigtos. Viņš turpinātu dzīvot stāstos par viņu, pamazām pārvēršoties par vienu no tiem simboliskajiem tēliem, kas apdzīvo kolektīvās atmiņas zemākās kārtas kā jaunības, cerību un velnišķīgu likteņa pavērsienu iemiesojums. Taču nekas tamlīdzīgs nenotika, jo Hektora karjera beidzās tad, kad viņš tik tikko bija sācis iekarot savu vietu Holivudā. Viņš pārāk vēlu sāka pilnīgi izmantot savus talantus un neaizkavējās pietiekami ilgi, lai atstātu paliekošu iespaidu, kas viņš tāds ir un ko spētu sasniegt. Pagāja vēl pāris gadu, un pamazām cilvēki pārstāja domāt par viņu. Ap 1932. vai 1933. gadu Hektors piederēja izzudušam universam, un, ja vēl bija saglabājušās kādas viņa pēdas, tad tikai kā zemsvītras piezīme kādā mazpazīstamā grāmatā, ar kuras lasīšanu neviens vairs neķēpājas. Filmas tagad runāja, un pagātnes mēmās, ņirbošās izrādes tika aizmirstas. Nebija vairs ne klaunu, ne mīmu, ne neredzamo orķestru ritmā dejojošo skaisto, modīgo meiču. Tās nomira tikai pirms pāris gadiem, taču jau likās aizvēsturiskas, kā tie radījumi, kas klīda pa zemes virsu tajos laikos, kad cilvēki vēl dzīvoja alās.

Es savā grāmatā nesniedzu pārāk daudz informācijas par Hektora dzīvi. «Hektora Manna mēmā pasaule» nebija biogrāfija, bet viņa filmu pētījums, un tie nedaudzīe fakti par viņa darbošanos ārpus ekrāna, ko pieminēju, bija ņemti no standarta avotiem: kino enciklopēdijām, memuāriem, Holivudas agrinās vēstures. Uzrakstīju šo grāmatu, jo gribēju dalīties ar citiem savā aizrautībā par Hektora darbiem. Viņa dzīves stāsts man bija sekundārs, un tā vietā, lai izteiktu

pieņēmumus, kas varēja vai nevarēja būt noticis, es turējos pie viņa filmu detalizētas analīzes. Ņemot vērā to, ka viņš bija dzimis 1900. gadā un kopš 1929. gada nebija redzēts, man nekad neienāktu prātā izteikt pieņēmumu, ka Hektors Manns joprojām varētu būt dzīvs. Cik man zināms, mirušie neizlien no saviem kapiem, un tik ilgi slēpties varēja tikai miris cilvēks.

Šā gada martā pagāja vienpadsmit gadu, kopš Pensilvānijas universitātes izdevniecība šo grāmatu izdeva. Trīs mēnešus vēlāk, īsi pēc tam, kad kino ceturkšņa presē un akadēmiskos izdevumos sāka parādīties recenzijas par to, es pastkastītē uzgāju kādu vēstuli. Aploksne bija lielāka, un tās forma vairāk līdzinājās kvadrātam nekā tām aploksnēm, kas parasti nopērkamas veikalos, un, tā kā papīrs bija biezs un dārgs, sākumā nodomāju, ka tas varētu būt ielūgums uz kāzām vai paziņojums par bērna piedzimšanu. Uz tās elegantos vijumos bija uzrakstīts mans vārds un adrese. Ja rakstītājs nebija profesionāls kaligrāfs, tad, bez šaubām, sūtītājs bija cilvēks, kas ticēja tam, ka izkopts rokraksts uzskatāms par tikumu, cilvēks, kas bija izgājis seno laiku etiķetes un sociālās piedienības skolas. Marka bija dzēsta Albukerkē, Ņūmeksikas štatā, taču atpakaļadrese aploksnēs otrā pusē liecināja, ka vēstule rakstīta kaut kur citur – pieņemot, ka tāda vieta tik tiešām pastāv un ka pilsētas nosaukums ir īsts. Divas rindiņas, augšējā un apakšējā, vēstīja: *Zilā akmens ranča; Tierra del Sueño*, Ņūmeksika. Iespējams, ieraugot šos vārdus, es pasmaidīju, taču to es vairs neatceros. Vārds nebija norādīts, un, verot vaļā aploksni, lai izlasītu, kas rakstīts uz tajā ieliktais kartītes, samanīju vieglu parfīma smaržu, visliegāko mājienu par lavandas esenci.

«*Dārgais profesors Zimmer,*» zīmītē bija rakstīts. «*Hektors izlasīja Jūsu grāmatu un vēlētos ar Jums satīkties. Vai Jums būtu interese atbraukt pie mums ciemos? Patiesā cieņā, Frīda Spellinga (Hektora Manna kundze).*»

Es to pārslasīju sešas vai septiņas reizes. Tad nolīku, aizgāju līdz otram istabas galam un atgriezos. Vēlreiz paņēmis vēstuli rokās, es

nejutos drošs, vai tie vārdi joprojām būs turpat. Vai, ja tie tur būs, vai tie būs tie paši vārdi. Izlasīju tos sešas vai septiņas reizes un tad, ne pie kādas pārlicības nenonācis, nolēmu, ka tas ir tikai joks. Pēc brīža es jau sāku šaubīties, bet nākamajā ritā sāku apšaubīt šīs šaubas. Domāt vienu domu nozīmēja domāt pretējo domu, un tad jau tā otrā doma iznīcināja pirmo, bet trešā cēlās izpostīt otro. Nesaprazdams, ko iesākt, iekāpu mašīnā un aizbraucu uz pastu. Pasta indeksu rādītājā ir uzrādītas visas Amerikas adreses, un, ja *Tierra del Sueño* tajā nebūs, varēšu kartīti mierīgi izmest un aizmirst par to. Taču bija gan. Atradu to pirmā sējuma 1933. lappusē, iekārtojušos starp *Tierra Amarilla* un *Tijeras*, īstu pilsētu ar savu pastu un savu piecciparu pasta indeksu. Tas vien, protams, nepadarīja vēstuli īstu, tomēr piešķīra tai ticamības piešķaņu, un, atgriezies mājās, zināju, ka būs uz to jāatbild. Tādu vēstuli nevar ignorēt. Un, izlasījis to, tu zini – ja nepiepūlēsies apsēsties un uzrakstīt atbildi, tad domāsi par to visu atlikušo mūžu.

Neesmu saglabājis atbildes kopiju, taču atceros, ka rakstīju to ar roku un centos izteikties pēc iespējas īsi, ierobežojot savu sakāmo pāris teikumus. Daudz par to nedomādams, pieņēmu saņemtās vēstules neizteiksmīgo, noslēpumaino stilu. Tādējādi es jutos mazāk apdraudēts, mazināju iespēju, ka šo joku izplānojušais cilvēks varētu mani izmuļķot – ja tas tik tiešām bija joks. Kāds vārds šur vai tur, bet mana atbilde bija aptuveni šāda: «*Dārgā Frīda Spellinga! Protams, ka es vēlētos satīties ar Hektoru Mannu. Taču kā es varu būt pārliecināts, ka viņš ir dzīvs? Cik man zināms, viņš jau vairāk nekā pusgadsimtu nav manīts. Lūdzu, paskaidrojiet sīkāk. Ar cieņu, Deivids Zimmers.*»

Mēs visi gribam ticēt neiespējamajam, laikam gan, lai pārliecinātu sevi par to, ka brīnumi ir iespējami. Ņemot vērā to, ka es biju vienīgās jēlkad par Hektoru Mannu sarakstītās grāmatas autors, liktos loģiski, ka man vajadzētu palēkties par iespēju noticēt, ka viņš joprojām ir dzīvs.